

محمد علی مرّوجے طبعی

روستہ تحصیل حوزہ

www.ketab.ir

مرکز پژوهش‌های جوان | گروه سنت‌های حوزوی و آداب طلبگی

روند تحصیلی حوزه: محمدعلی مروّجی طبسی

ناشر: انتشارات کانون اندیشه جوان

ویراستار: سید محمد یضام

طراح و گرافیکست: مریم سادات منصوری

چاپ اول: ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۹۰۰۰ تومان

چاپ و صحافی: واژه پرداز اندیشه

کانون اندیشه جوان

شناسه: شناسنامه: مروّجی طبسی، محمدعلی، ۱۳۵۸، عنوان و نام پدر
 روند تحصیلی حوزه/ محمدعلی مروّجی طبسی؛ مشخصات اثر: تهران: کانون
 اندیشه جوان ۱۳۹۵. مشخصات ظاهری: ۱۲۰ ص.
 فروست: مهارت‌های طلبگی: ۲۰.

شابک: ۵-۲۱۹-۱۵۹-۶۰۰-۹۷۸. وضعیت فهرست نویسی: فیپای مختصر.
 یادداشت: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nliai.ir>
 قابل دسترسی است. یادداشت: کتابنامه، شماره کتابشناسی ملی: ۳۹۷۲۶۷۷

تهران، تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی، پلاک ۵۶

تلفن: ۸۸۵۰۵۳۰۲، ۸۸۵۰۳۳۴۱

همه حقوق محفوظ است

عزرها عامه - ایران - برنامه‌های (ری)

| فهرست |

۹	الف. روش توصیفی حوزه، در گذشته و حال چه تفاوتی دارد؟
۱۱	ب. تاریخچه سطح بندی دروس حوزوی چگونه است؟
۱۵	ج. نظام آموزشی حوزه علمی نجف اشرف به چه شکل بوده است؟
۱۷	د. آیا از نوار، سی دی (D) و کتاب آموزشی استفاده کنیم؟
۲۱	فصل اول: دوره مقدمات
۲۳	الف. در سطح چه درس هایی می خوانیم؟
۲۵	ب. نمایه دروس دوره مقدمات
۲۷	ج. دروس اصلی در دوره سطح چیست؟
۳۴	د. چه دروسی، دروس عمومی سطح را تشکیل می دهد؟
۳۷	هـ. منابع و شروح این دوره کدامند؟
۳۷	۱. ادبیات
۴۱	۲. منطق
۴۱	و. نکات تکمیلی
۴۳	فصل دوم: سطح یک (۱)
۴۵	الف. به چه دوره ای سطح یک اطلاق می شود؟
۴۷	ب. نمایه دروس
۴۹	ج. دروس اصلی این دوره کدامند؟
۵۰	۱. فقه

۵۵		۲. اصول فقه
۵۷		د. دروس عمومی
۵۷		۱. علوم قرآنی
۵۹		۲. علوم حدیث
۶۰		۳. دانش کلام
۶۱		۴. دانش فلسفه
۶۵		ه. چه دروسی شامل منابع و شروح این دوره می شود؟
۶۵		۱. دروس اصلی
۶۸		۲. دروس عمومی
۶۹		و. نکات تکمیلی
۷۳		فصل پنجم: سطح دوم (۲)
۷۵		الف. در سطح دو چه اهدافی را پی می گیریم و چه کتاب هایی را می خوانیم؟
۷۶		ب. نمایه دروس
۷۷		ج. دروس اصلی این دوره کدامند؟
۸۱		د. دروس عمومی آن شامل چه مواردی می شود؟
۸۳		ه. منابع و شروح سطح ۲ کدامند؟
۸۳		۱. دروس اصلی
۸۴		۲. دروس عمومی
۸۵		و. نکات تکمیلی
۸۹		فصل چهارم: سطح سه (۳)
۹۱		الف. در سطح ۳ چه درس هایی را می خوانیم؟
۹۲		ب. نمایه دروس
۹۲		ج. دروس اصلی سطح ۳ کدامند؟
۹۴		د. دروس عمومی آن شامل چه درس هایی می شود؟
۹۵		ه. برای منابع و شروح، چه کتاب هایی را بخوانیم؟
۹۵		۱. دروس اصلی

۹۵		۲. دروس عمومی
۹۶		و. نکات تکمیلی
۹۹		فصل پنجم: درس خارج
۱۰۱		الف. در درس خارج به دنبال چه اهدافی هستیم؟
۱۰۲		ب. دروس اصلی آن کدام است؟
۱۰۲		ج. منابع و شروح آن چیست؟
۱۰۳		د. نکات تکمیلی
۱۰۵		ه. شیوه تدریس در درس خارج چگونه است؟
۱۰۵		۱. از جهت سبک درس
۱۰۵		۱.۱. سبک شاگردمحرری (سامرائی)
۱۰۶		۱.۲. سبک استادمحور
۱۰۶		۱.۳. سبک دومرحله‌ای
۱۰۶		۱.۴. سبک تحقیق جمعی
۱۰۶		۲. از جهت محتوا و کیفیت درس
۱۰۶		۲.۱. ترتیب و چینش درس
۱۰۷		۲.۲. سبک‌های خاص در فقه
۱۰۸		۲.۳. سبک‌های خاص در اصول
۱۱۰		سخن آخر
۱۱۳		کتابنامه

--- | اشاره | ---

مرکز پژوهشی جوان با هدف تعمیق بنیة دینی، نخبه‌پروری، ارائه نظام‌واره فکری و معرفی الگوهای رفتاری به نسل نو، فعالیت می‌کند و مفتخر است با ارائه این اثر و آثار همسر سهم، رز نه‌آهی، گره‌گشایی و پاسخگویی به اقتضائات و نیازهای فکری، فرهنگی و اجتماعی، مخاطب جوان، در قلمرو اندیشه اسلامی و نظام جامع دین داشته باشد.

این مرکز زیرمجموعه پژوهش‌های فرهنگ و اندیشه اسلامی است و در کنار چهار پژوهشکده دیگر پژوهشگاه فعالیت دارد. تلاش‌های مؤثر مرکز در قالب گروه‌های علمی «بینش و اندیشه»، «مطالعات فرهنگی و اجتماعی»، «نظام‌ها و مطالعات انقلاب اسلامی»، «اخلاق، تربیت و روان‌شناسی»، «معدن‌های حوزوی و آداب طلبگی»، «ادب و هنر» و «دفتر ادبیات دینی» انجام می‌گیرد.

مرکز پژوهش‌های جوان در راستای خواست و علاقه‌مندی مخاطبان طلبه جوان، مجموعه «مهارت‌های طلبگی» را فراهم آورده است. این مجموعه، تلاش می‌کند در ساخت‌های فردی، خانوادگی، اجتماعی، علمی، اخلاقی و معنوی، مهارت‌هایی را متناسب با اقتضائات رفتاری و معرفتی طلاب جوان ارائه کند. این اثر را در نقش آفرینی مؤثر و مفید یاری نماید.

«روند تحصیلی حوزه» دفتر از فصل علمی این مجموعه است. هدف نویسندگان در این اثر، ارائه نقشه‌ای از مراحل و روند تحصیل در حوزه علمیه دوران

معاصر است؛ به طوری که خواننده پس از مطالعه آن، از مسیر علمی تحصیلات
حوزوی آگاهی اجمالی پیدا نماید.

این مرکز با قدردانی از جناب حجت الاسلام محمدعلی مروّجی طبسی برای
بخشایش این اثر، ضمن تشکر از شورای علمی گروه، تلاش مجدانه مدیرگروه
سنت‌های حوزوی و آداب طلبگی حجت الاسلام محمدحسین پورامینی و
همکاری ارزانی گرامی حجج الاسلام والمسلمین محمدعالم‌زاده نوری و مسعود
حیدری را به این نهاد، صمیمانه در انتظار نقدها و پیشنهادهای خوانندگان
تیزبین خیر شده است.

مرکز پژوهش‌های جوان

مقدمه

نقشه راه و دویمای تحصیلی ما طلبه‌ها برای شناخت عمیق و فهم صحیح دین، چیست؟ در این مسیر چه مراحلی را طی می‌کنیم؟ در هر یک از این مراحل به چه توانمندی‌هایی دست می‌ایم؟ ساختار برنامه دروس حوزوی چیست؟ در پیکره این ساختار چه علوم را مطالعه می‌کنیم؟ نقش و کاربرد این علوم در مسیر تفقه در دین چیست؟ مهم‌ترین منابع این علوم کدام است؟ آیا درون حوزه مراکز و رشته‌های تخصصی غیر از فقه و اصول وجود دارد؟

کتاب حاضر پاسخی است به این پرسش‌ها که می‌تواند به طور عام برای طلاب مبتدی و علاقه‌مندان به ورود به حوزه علمیه به طور خاص، برای طلاب سطح یک و دو سودمند واقع شود و ایشان را در شناخت علمی‌شان، پرنشاط و در برنامه‌ریزی تحصیلی هدفمند سازد. ساختار این کتاب در سه بخش اصلی ساماندهی شده است. در بخش اول به بیان کلیات، از قبیل روش تحصیلی گذشته و حال حوزه و تاریخچه سطح بندی دروس حوزوی و مانند آن پرداخته شده است. بخش دوم کتاب که مباحث اصلی در آن درج شده است، در پنج فصل به ترتیب زمانی مقاطع تحصیلی حوزه سامان یافته است. این دوره‌های تحصیلی عبارتند از: مقدمات، سطح یک، سطح دو، سطح سه و درس خارج. بخش سوم نیز به نتیجه‌گیری و جمع‌بندی مباحث کتاب اختصاص دارد.

پیش از آغاز بحث، یادآوری چند نکته ضروری است:

هدف این کتاب، ارائه نقشه‌ای از مراحل و روند تحصیل در حوزه علمیه است؛ به طوری که خواننده پس از مطالعه آن، از مسیر علمی تحصیلات حوزوی آگاهی اجمالی پیدا کند. لذا طبیعی است که این نوشتار در بسیاری موارد ماهیت اطلاع‌رسانی داشته باشد. اما با وجود این سعی شده برای حفظ وزانت علمی کتاب، در مواردی - که کم هم نیست - تحلیل یا پژوهش، چاشنی مباحث توصیفی آن شود. البته روشن است که مسئله «تحول» در نظام آموزشی حوزه، خود موضوعی مستقل است که پرداختن به آن مجالی دیگر می‌طلبد و از محدوده موضوع این اثر که بازگوکننده وضع فعلی تحصیل در حوزه است، خارج است.

در فصل پایتخت‌گان، این کتاب ابتدا هر یک از مقاطع تحصیلی را در قالب هدف، صورت، جایگاه و ذکر نمایه دروس مطالعاتی آن معرفی کرده‌ایم. سپس علوم را که در مراحل مختلف تحصیلی حوزه مطالعه می‌شود - اعم از درس اصلی و عمومی - تعریف کرده، به بیان اهمیت و نقش‌آفرینی آنها در مسیر اجتهاد و دین‌پژوهی پرداخته‌ایم. آنگاه مهم‌ترین منابع و شیوه‌های درس حوزوی را در قالبی نو عرضه کرده‌ایم؛ به این صورت که منابع علوم و روس حوزوی را طبقه‌بندی و آنها را فهرست‌وار ذکر نموده‌ایم. نکته قابل توجه این که موضوع «منبع‌شناسی علوم حوزوی» مبحثی است مغفول و سه‌جور که باید در نظام آموزشی پژوهش‌محور حوزه، به آن اهتمام جدی شود. به عبارت دیگر، هر طلبه باید در روند تحصیلی خود اطلاعات اولیه و نظام‌مند از منابع کتب درسی‌اش و مصادر علوم اسلامی به دست آورد. در این کتاب سعی شده نخستین گام برای رفع این خلأ برداشته شود.

در پایان هر فصل نیز برخی نکات تکمیلی را متذکر شده ایم؛ مانند توانمندی‌ها و قابلیت‌هایی که طلبه پس از اتمام هر یک از این مراحل تحصیلی کسب می‌کند.

یکی از استیازات این اثر که آن را از توصیفی بودن محض خارج می‌کند، اطلاعات مختصر و مفیدی است که درباره علوم رایج در حوزه، از زوایای مختلف در اختیار مخاطب می‌گذارد. این اطلاعات می‌تواند نمای کلی این علم را در اختیارش بگذارد و حتی زمینه را برای تعیین مسیر علمی تا حدی فراهم سازد.

اینکه در لابه‌لای فصول کتاب سخن از «مدرک دانشگاهی معادل» یا «امکان جذب شدن طلاب به مدرک اداری» رفته، مقصود بیان ظرفیت‌ها و واقعیت‌های فراروی طلاب در پایان هر مقطع تحصیلی است. یعنی ما می‌توانیم با بهره‌گیری صحیح از این ظرفیت‌ها، نقش مؤثرتری را در حاکمیت دین و نشر آموزه‌های دینی ایفا کنیم. و الا شکی نیست که هویت اصلی ما، تعهد به محقق ساختن اهداف و وظایف انبیاست؛ یعنی آشنایی با سخن خدا و عمل به دستورهای او، انتقال پیام خدا به مردم و دعوت آنان به توحید، و دفاع از دین و امت با چالش‌های فرارو. این مهم با روحیه مدرک‌گرایی و مانند آن سازگار نیست.

نگارنده تلاش فراوانی در ارائه اثری قابل عرضه و متناسب با شأن و منزلت خواننده محترم انجام داده است. با وجود این معترف است که ممکن است ابعاد دیگر بحث، از زاویه دیدش پنهان مانده باشد. از این رو انتقادهای سازنده کلیه پژوهشگران ارجمند،

زمینه ساز کمال این اثر خواهد بود.

در پایان لازم می دانم از کلیه صاحب نظرانی که با تذکرات سودمند و دقت های موشکافانه خود بر غنای علمی و اتقان محتوایی این اثر افزودند، تشکر کنم. همچنین از کلیه همکاران علمی مرکز پژوهش های جوان پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، به ویژه گروه سنت های حوزوی و آداب طلبگی که امکان این پژوهش و نشر آن را فراهم آوردند، سپاسگزاری می کنم و توفیقات روزافزون این عزیزان را از درگاه خداوند یکتا مسئلت دارم.